

ОСОБЛИВОСТІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВАДАМИ МОВЛЕННЯ

Основна форма вияву активності дитини дошкільного віку – ігрова діяльність – є водночас основним засобом пізнання нею зовнішнього світу, відображення його у формі відчуттів, сприймань, уявлень тощо. Але вона відрізняється від навчання та праці. У грі дитина захоплюється здебільшого процесом, який викликає у неї задоволення. Як тільки інтерес до гри зникає, дитина припиняє її.

У дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення ігрова діяльність відстає у розвитку. Психологічні дослідження гри дітей з тяжкими порушеннями мовлення 4-5 років, проведені О. Н. Усановою, свідчать, що в іграх найчастіше спостерігається ситуаційне маніпулювання іграшками і предметами; у самостійній грі дошкільник майже не застосовує предметів в ігровому розумінні [2].

Зміст гри найчастіше є відображенням відомих способів дії з предметами або ознайомлення з властивостями іграшок. Конкретного задуму в процесі гри з лялькою або іншими іграшками немає. Діти не добирають потрібних для того чи іншого сюжету іграшок. Гра з сюжетними іграшками зазвичай має процесуальний характер, наприклад, діти возять по кімнаті машинки, одягають та роздягають ляльку, возять коляску (з лялькою або без неї) та ін. Ігри дітей з іграшками логічно не пов'язані. Наприклад, у процесі гри з лялькою дитина ставить на іграшкову плиту каструльку, однак немає дій, які б свідчили про приготування обіду або годування ляльки [2].

Діти з тяжкими порушеннями мовлення прагнуть контактувати з ровесниками, однак в ігровій діяльності взаємодія дітей відбувається або у вигляді сумісної рухової активності (діти разом бігають, стрибають тощо), або спостерігають за грою ровесника і копіюють його дії з іграшкою. Діючи таким чином, дитина, як правило, не розуміє замислу його гри і передає лише зовнішній аспект дії.

Дошкільники з тяжкими порушеннями мовлення найчастіше граються самі. Рівень взаємодії з ровесниками у грі відповідає найнижчим показникам, що мають місце у дітей з нормальним розвитком 2-4 року життя.

Діти з тяжкими порушеннями мовлення граються з іграшками мовчки, лише інколи супроводжують свої дії копіюванням звуків або емоційними вигуками. Для них характерне елементарне, за змістом звернене й незвернене мовлення, яке діти дуже рідко застосовують у процесі гри. У спілкуванні з ровесниками вони майже не називають іграшки або дії, замінюючи їх вказівними словами або жестами. Мовленнєві виявлення у процесі розглядання іграшок зазвичай одиничні, тобто емоційне ставлення дитини до іграшки відображається у вигляді вигуків, копіювання звуків, слів. Вищих рівнів розвитку егоцентричного мовлення – констатувального і планувального, а також мовлення, спрямованого на регулювання дій ровесника, в іграх немає [2].

Спонування дітей з тяжкими порушеннями мовлення до дій з іграшками за допомогою засобу мовленнєвої інструкції можливі лише в певних умовах, а саме:

значення слів, що містяться в ній, мають бути добре відомі дітям; конкретні дії, що пропонуються з предметами й іграшками, мають безпосередньо пов'язуватися з практичним досвідом дитини.

Як свідчать психологічні дослідження, діти старшого дошкільного віку з порушенням мовлення, порівняно з ровесниками з нормальним розвитком, довше затримуються на предметних діях, а рольові ігри засвоюють значно повільніше і недостатньо продуктивно. Їх рольові ігри досить одноманітні за змістом і недостатньо розгорнуті за сюжетом. Якщо дитина починає гратися зі своїми ровесниками, то у процесі розгортання сюжету швидко «зісковзує» з відведеної їй ролі, порушуючи тим самим правила, отже, і саму гру, тому діти її або не беруть у гру, або дають їй другорядні ролі.

Складність дитини з порушенням мовлення тривалий час виконувати відведену їй роль, дотримуватися певних правил може бути пов'язана з хворобливою розгальмованістю. Розгальмованій дитині дуже важко зосередитися, виконувати необхідні дії в певній послідовності, утримуватися від зайвих дій або чергувати їх відповідно до сюжету гри. Пасивна, загальмована дитина уникає колективних ігор, не може зрозуміти, у чому полягає сутність гри, оскільки розвиток її ігрової діяльності здебільшого перебуває на рівні предметних дій. Тому й ігри такої дитини стереотипні, часто це тільки маніпулювання предметами.

Негативні чинники, що впливають на ігрову діяльність дітей з порушенням мовлення, полягають у недоліках мовленнєвого розвитку, зокрема у недосконалій звуковимові, збідненому словниковому запасі, порушенні граматичного мовленнєвого складу, а також зміні темпу мовлення. Наприклад, діти зі складними формами функціональних дислалій, ринолаліями і дизартріями, як правило, не можуть повноцінно увійти у гру у зв'язку із неправильною звуковимовою, невмінням висловити власні думки, переживанням видатися смішними, хоча правила і зміст гри їм зрозумілі й доступні. Особливості умовно-рефлекторної діяльності, сповільнене утворення диференціювань, нестійкість пам'яті є перешкодами приймання дітей у колективні ігри. Недосконалість загальної та мовленнєвої моторики, особливо у дітей з дизартрією, спричинює у процесі гри швидку втому. У дітей з мовленнєвими порушеннями часто з'являються труднощі, якщо потрібно швидко подолати динамічний стереотип. Унаслідок цього у процесі гри вони не можуть одразу переключитися з одного виду діяльності на ін. [1].

Отже, гра у дітей з порушенням мовлення здійснюється лише у процесі безпосереднього впливу слова дорослого й обов'язкового керівництва нею. На початку ігрові дії відбуваються в умовах обмеженого мовленнєвого спілкування, що призводить до звуження гри, збіднення сюжету. Без спеціального навчання гра, спрямована на розширення словника і життєвого досвіду дітей з мовленнєвими порушеннями, самостійно не формується.

Список використаних джерел

1. Обучение сюжетно-ролевой игре дошкольников с проблемами в интеллектуальном развитии: учеб.-метод. пособие / [Под ред. Л. Б. Баряевой, А. П. Зарин, Н. Д. Соколовой]. – СПб. : ЛОИУУ, 1996. – 95 с.

2. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини: [монографія] / Т. О. Піроженко. – К. : ТОВ «Нора-прінт», 2002. – 309 с.

УДК 378.011.3-051:373.2

ФЕДОРОВИЧ А.В.
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Україна

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Потреба удосконалення вищої педагогічної школи України, пов'язана із зростаючими вимогами суспільства до особистості педагога та впливом сучасних міжнародних ідей. У цьому контексті освітня політика держави зорієнтована на підвищення професійної компетентності фахівців, піднесення їхнього соціального статусу та престижу професії у суспільстві, досягнення належного рівня конкурентоспроможності на світовому ринку праці. Ціннісними орієнтирами європейської освіти є якість, справедливе оцінювання, відповідність, мобільність, привабливість.

Підготовку педагогічних кадрів для роботи в дошкільній системі здійснюють педагогічні коледжі (молодший бакалавр) та педагогічні університети (бакалавр, магістр). Педагогічна освіта утверджується як багаторівнева система, що охоплює неперервну підготовку студентів, науково-педагогічних кадрів, а також перепідготовку педагогічних працівників та підвищення їх кваліфікації. Основними принципами її розвитку є: неперервність; поєднання національних освітніх традицій та найкращого світового досвіду; гнучкість у реагуванні на суспільні зміни, прогностичність; інноваційність [3]. Особлива увага зосереджується сьогодні на організації міжнародної співпраці, обміні досвідом, реалізації спільних освітніх та наукових проектів з навчальними закладами європейських країн.

Окрім структурних змін, пріоритетними завданнями розвитку педагогічної освіти в умовах євроінтеграції є вдосконалення її змісту (в напрямі збалансованості її складників: загального, спеціального й професійного (педагогічної теорії та практики) і організації навчально-виховного процесу з метою розвитку педагогічних компетентностей фахівців. Компетентнісний підхід переміщує акценти з процесу накопичення знань, умінь і навичок в площину формування й розвитку здатності практично діяти і творчо застосовувати їх у різних ситуаціях.

Уявлення про ідеального вихователя характеризується такими показниками: «ученість», «методичність», знання природи дитини, моральність, естетичність [2]. Дошкільний педагог має розуміти та усвідомлювати цінності педагогічної професії. На всіх етапах навчання його слід залучати до аксіологічних практик, духовним підґрунтям яких є українська філософсько-педагогічна думка про гуманістичний ідеал вільної гармонійно розвиненої особистості. До системи базових гуманістичних цінностей належать: життя як головна цінність; доброта; любов до ближнього (сердечність), почуття прихильності, відданості; співчуття; справедливість; совість; глибока повага до людської гідності – здатність розкривати, розвивати найкращі якості людини.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>